

ZDROWIE

MIESIĘCZNIK

POŚWIĘCONY

HYGIENIE PUBLICZNEJ I PRYWATNEJ.

POD REDAKCJĄ J. POLAKA.

Komitet redakcyjny składają: Dr. Odo Bujwid, Bolesław Danielewicz, mag. nauk fiz. mat., Alfons Grotowski, główny inż. m. Warszawy, Wojciech Górski, dyr. szkoły, Dr. Władysław Kryże, prof. Henryk Łuczkiwicz, Dr. Alfons Malinowski, ord. szpitala dla dzieci, Dr. Henryk Nussbaum, Dr. Józef Polak, Wincenty Rakiewiez budow., Emil Sokal, inż. kanal., Dr. Szumlański ord. klin., Kazimierz Wenda, redaktor Wiad. farm.

Adres Redakcji: Sto-Krzyzka 25.

WARSZAWA.
W DRUKARNI ST. NIEMIERY,
Plac Warecki N. 4.

—
1889.

S P I S R Z E C Z Y.

Tom 4 i 5-ty 1888/9 r.

(Obejmuje zeszytów od 28—51 włącznie).

Artykuły wstępne.

O kongresie lekarzy polskich we Lwowie (1). O partactwie lekarskiem (2). Teoria Spencera (33). Sprawa kulparkowska (33). Konkurs Czerwonego Krzyża (34). O wystawie higienicznej we Lwowie (36). Prace komisji o polepszeniu warunków zdrowotnych w Rosji (66). Nowy szpital starozakonnych w Warszawie (67). Wadliwości statystyki sanitarnej w Król. Pols. (97). O zjeździe balneologicznym w Krakowie (134). O wydawnictwie „Zdrowia“ (174). O rzeźniach miejskich (221). O zjeździe lekarzy i przyrodników polskich (253). O zjazdach higienicznych w Europie (285). O ciemnych stronach naszych rozbiorów chemicznych (307). O pracowni miejskiej (361). O kanalizacji domów (393). Oponenti kanalizacji (429). Samorząd sanitarno-gminny w Rosji (471). O szpitalnictwie w Galicji (471). Projekt utworzenia katedry higieny w Krakowie (503). Towarzystwo kredytowe miejskie i kanalizacja (538). Statystyka sanitarna w Warszawie (570). Memorjał p. J. Blocha o kanalizacji (570). Jeszcze w sprawie kanalizacji domów (609). Oświetlenie Warszawy (645). O okólnikach p. Oberpolicmajstra m. Warszawy (674). Wybór protomejdyka Galicji (705). Projekt lekarzy gminnych w Galicji (741). O wydawnictwie naszym (803).

Artykuły oryginalne.

Epidemje dyzenterji w Galicji w ostatnich latach, p. D-ra Merunowicza we Lwowie (3). Przebieg fenomenów meteorolog. w Król. Polsk. w r. 1886, p. Ciemniowski (40). Użycie materiałów torfowych w ustępach szpitalnych, p. Dr. Tchórznicki (45). Druskieniki, p. Bujanowskiego (68). Rys zasad bakterjologii w stosunku do zdrowotności p. D-ra Bujwida (108, 152, 189, 229, 254, 296, 329, 443, 487, 513, 582, 625, 655, 682, 730, 750, 781, 810). Służba zdrowia w Galicji, p. Dr. B. Lutostańskiego (98, 237). Wyniki doświadczeń leczniczych dokona-

nych przez p. Ochorowicza na klin. terap. war. uniw. przez D-ra Szumlańskiego (135). O użyciu rur ołowianych do rozprowadzania wód alimentacyjnych p. A. Hamona (176, 239, 264, 300, 334, 368, 398, 480, 507, 552). Przyczynki do wpływu naczyń metalowych na skład chemiczny konserw mięsnych, p. prof. Marcellego Nenckiego z Bernu (203). Odzież i akcesorja szpitalne p. D-ra Tchórznickiego (224). Zatrucie wody i powietrza w powiecie Łódzkim p. D-ra Wieliczko (267). Pomoc dla położnic w Król. Polskiem, przez Prof. Walthera insp. szpit. cyw. w Warszawie (290). O środkach zapobiegających rozprzestrzenianiu ospy naturalnej w Warszawie, podał Dr. Skabiczewski (325). Podstawy higieny społecznej, p. J. Polak (318). O pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, p. M. Zweigbaum (362). Słów kilka o lecznicy szkolnej w Davos p. D-ra Wicherkiewicza (394). Uwagi nad instrukcją o kanalizowaniu domów, p. J. Polaka (430). O zapowietrzeniu miejscowem w szpitalu dla dzieci wyzn. mojż. w Warszawie w okresie r. 1878—1888, p. A. Koral (449). Handel starzyzną, p. D-ra Tchórznickiego (472). O znaczeniu dziedziczności w rozwoju krótkowzrocznej budowy oka, p. D-ra Br. Ziemnińskiego (503). Przenośne mieszkania i kolonje leinie podał J. Polak (539). Wyniki bakterjologicznych badań wody warszawskiej w latach 1887—89, p. Dr. Bujwid (546). Obecny stan wiadomości naszych o wpływie światła na bakterje i na ustrój zwierzęcy, p. Dr. Jan Raum (571, 621, 647, 686, 719, 746, 791). Jak się myje lud? p. Dr. Tchórznicki (576). Wyniki rozbiorów 3 kopiejkowych objadów tanich kuchni Warszawskich, p. J. Polak (611). Śmiertelność m. Warszawy w ciągu ostatnich lat 12 p. M. Ciemniowski (617). Dyfteryt i kwarantanny p. Dr. Tchórznicki (673, 725). Opis sanitarny fabryki worków jutowych w Blesznie (706, 759). Sprawozdanie z kongresu higien. w Paryżu p. Dr. Pruszyński (742, 791). War-

szawska śmiertelność w r. 1888 p. B. Danielewicz (773). Obecna epidemia ospy w Warszawie, p. M. Ciemniowski (805).

III. Sprawozdania.

Vacher, O zanieczyszczeniach powietrza (9). O szybach dziurkowanych p. Wallon'a (14). Sprawozdanie techniczne z kongr. międzynarod. hyg. w Wiedniu (15, 49, 109). Ogrzewanie centralne parą, podał W. Rakiewicz (81 114). Badanie herbaty i herbata warszawska (88). Sprawozdanie o ruchu ludności w Warszawie za r. 1887 (117). O wilgoci w mieszkaniach (157). Administracja Sanitarna Nowego Yorku (158). Budowa teatrów (160, 206). Przepisy o dezynfekcji przez war. tow. lek. wydane (163). O najdogodniejszych sposobach wydzielania chloru w celach dezynfekcji p. Wieczorkiewicza (205). Sprawozdanie o ruchu chorych w szpit. św. Ducha w l. 1886 i 1887, p. Dr. Szumlański (210, 242, 268, 309, 341, 379, 411). Etnograficzno-statystyczny zarys liczebności i rozsiadl. ludn. polskiej p. Czyńskiego (271). Ogrzewanie i wentylacja, p. W. Rakiewicz (303). Tabela normalnej wagi ciała (340). Badania bakterjologiczne wody wiślanej (378). Śmiertelność w Rosji (407, 455). Badania nad odzieżą p. Dr. Wicherkiewicz (453). Sprawozdanie depart. med. za r. 1886 (458, 492, 528, 556). Epidemiologia, p. Nochta (490). Obecność laseczników gruźliczych w powietrzu (521). O higienie zecerów, podług Ruma (588). Opieka nad niemowlętami (588). O oświetleniu sztucznem i wpływie jego na zdrowie (592). O stosunkach zdrowotnych na brzegach morza północnego (593). W przedmiocie spisów ludności, p. B. Danielewicz (631). Sprawozdanie o ruchu chorych w czasowym oddziale szpitala św. Łazarza p. Dr. Puławski (634). Sztuczna wakcyna przez Wejtowa (637). Zdanie sprawy w przedmiocie wodociągu Regulickiego (691). Poszukiwania nad antyseptycznymi własnościami olejków eterycznych (694). W przedmiocie statystyki śmiertelności, p. B. Danielewicz (732). Badania nad zawartością bakterji w wodzie zaskórnej oraz dezynfekcja studzien (734). O pomocy lekarskiej w porze nocnej w Kijowie podał Dr. Zweigbaum (766). Hygiena ducha (796). Dane doświadczalne w kwestji zaraźliwości mleka od krów gruźliczych (798). Ilość pokarmów dla dzieci w różnym wieku (798). Zdrowotność w krajach austrijackich w r. 1885 (663). Fizjologiczne działanie jadu żmii (827). Organizacja służby zdrowia w Austrii (829). Instrukcja dla lekarzy gmin czeskich (830).

IV. Odcinek.

Mowa i śpiew podług D-ra Morell-Mackenzie (65, 97, 133, 175, 221, 253, 285). O jednym ze źródeł szerzenia się chorób zaraźliwych i zakaźnych p. Malinowskiego (331). Kraj którego ludność najwięcej wzrasta, p. M. Ciemniewskiego. O zapobieganiu chorobom zaraźliwym pomiędzy dziećmi i młodzieżą p. Dr. Malinowskiego (471). Co dalej począć? p. D-ra Ch-go (538). Co się dzieje u wód, p. Dr. Tchórznicki (609). W ciekawej kwestji. p. t. „Co dalej począć“ p. Dr. Malinowski (645). Kilka uwag w sprawie nadmiaru lekarzy u nas (673, 705).

V. Postępy praktyki sanitarnej.

Sprawozdania z komisji przemysłowej towarz. lek. krakowskiego (28, 53, 120, 168, 212, 461, 539, 639, 664). Protokoły posiedzeń kom. hyg. publ. war. tow. lek. (76, 308, 343, 381, 419, 458, 493). Regulamin wystawy lekarsko-hygien. we Lwowie (52). Zakład dezynfekcyjny miejski w Krakowie (86). Postępy kanalizacji w Warszawie (121). Z pracowni D-ra Bujwida (166). Statystyka szczepień ochronnych wścieklizny (412). Rozporządzenia sanitarne (559, 595). Echa z prowincji (562). Dr. Hager. Wykład chemji farmaceutycznej (495). Nowe pisma peryodyczne (495). W sprawie alkoholu odczyt Bungego (599). Uwagi nad ustawą szpitala dla Król. Polsk. (599). Podręcznik do rozbioru moczu D-ra Wieczkowskiego. (600). Bunge. Wykład chemji fizjologicznej i patologicznej w 20 odczytach, przeł. Dr. Mayzel i M. Flaum (600).

VI. Bibliografja.

Rocznik medycyny krajowej (28). Apteczka dla dworu wiejskiego (28). Hygiena i dyjetetyka prof. Płaskowskiego (59). Zasady meteorologii Mohua (54). O wpływie pokarmu na mleko kobiece, Zaleskiego (124). Hygiena żywienia Duj.-Beamez'a, przekł. Dobieszewskiego (125). Sprawozdanie fizyka m. Krakowa za r. 1885, p. J. Buszka (125). Pamiętnik fizjograficzny, t. VII (127). Statystyka m. Krakowa (309, 344). Warszawski przewodnik dla chorych (311). Wody ściekowe p. Trzczińskiego (350). Zapobieganie ślepotcie p. Kacaurowa (351). A. Schroot. Życie i zdrowie człowieka (384). Poradnik lekarski Rajkowskiego (389). Erisman. Kurs higieny (420). Hygiena wzroku, p. Gałęzowskiego (462).

VII. Korespondencje.

O irygatorze Kuniewicza Dr. Sochacki (28). O rzeźniach w małych miastach (61). Od wydziału V zjazdu lekarzy i przyrodn. polsk. Dr. Kuniewicza o irygatorze swego pomysłu (94). Z Bukaresztu (123). W kwestji dezynfekcji Dr. Tchórznickiego i D-ra Bujwida (218). Z Konstantynopola, D-ra Złotnickiego (247). Z Krakowa (277). O rzezi i inspekcjach weterynaryjnych (314). Z Łodzi p. Wiśniewskiego (352). W sprawie rzezi bydła (360). Z Frankfurtu n. M. (380). Z Konstantynopola, p. D-ra Złotnickiego (419). Z Krakowa (463). Z Paryża (665). Z Krakowa (695). Z Newport D-ra Malinowskiego (698). W sprawie lekarzy wiejskich (735). List w sprawie lekarzy wiejskich (735). Z Paryża (761).

VIII. Kronika.

a) Stosunki ludnościowe. Hygiena noworodków.

Ludność Rossji (25). Ruch ludności w r. 1886 w większych miastach Europy (26). Ditto w r. 1887 (59). Opieka nad niemowlętami (92). Odsetki urodzeń i śmiertelność w miastach wielkich w I kwartale r. 1888 (170). Mleko i ssawcy (280). Karmienie dzieci w rozmaitych krajach (424). Projekt obowiązkowego karmienia dzieci piersią (467). O sztucznem karmieniu dzieci (566). Ruch ludności wielkich miast Europy w 1-ym kwartale r. 1889 (603). Śmiertelność dzieci w ogniskach fabrycznych (641). Ruch ludności w Brukseli w r. 1880 (671). Wzrost śmiertelności w Warszawie w ostatnich miesiącach (699). Ruch ludności we Francji w r. 1887 (700). Popisowi armii włoskiej (701). Śmiertelność w Hiszpanji w r. 1888 (835).

b) Meteorologja.

Stosunki meteorologiczne m. Warszawy i m. Krakowa p. Kowalczyka i Wierzbickiego (we wszystkich numerach). Zjawiska meteorologiczne we Lwowie w r. 1887 (91). Wpływ pogody na śmiertelność i na przestępstwa w Indjach (424).

c) Stan sanitarny miast. Asenizacja. Palenie zwłok.

Stosunki zdrowotne Wiednia (23). Projekt zaopatrzenia Paryża w wodę z jeziora Neufchatel (23). Prace sanitarne we Lwowie (24). Palenie zwłok w Brazylji (26). Palenie zwłok (60). Stacja doświadczalna dla badania nafty we Lwowie (91). Palenie zwłok w Anglii (129). Budżet m. Łodzi na rok bieżący (170). Kremacja (282). Sprawa miejskiej pracowni rozbiorowej w Warszawie (354). Stan sanitarny Kalkuty i cholera

(358). Niepomyślny stan m. Kazania (386). Oczyszczenie wód ściekowych w Berlinie (387). Komisje sanitarne w Warszawie (422). Grzebanie ciał w Chinach (467). Zdrowotność Londynu (467). Palenie zwłok (468). Przewietrzanie kanałów miejskich (532). Oczyszczanie ścieków w Paryżu (641). Zakłady gazowe w Warszawie (668). Lista ulic przeznaczonych do skanalizowania w r. bieżącym (702). Zmiany w warszawskim urzędzie lekarskim (769).

d) Epidemjologja i epizoocjologja.

Błonica w Hiszpanji (214). Rozprzestrzenienie chorób zakaźnych przez wypożyczanie książek (279). Muchy jako roznosicielki chorób zakaźnych (281). Szkarlatyna krów (313). Tyfus w wojsku w r. 1887 (314). Zakażenie jadem syflicydnym (356). Koty i dyfteryt (389). Śmiertelność dzieci z powodu dyzenterji (390). Szkarlatyna (423). Przenoszenie ospy za pośrednictwem szmat (669). O róży zarazkowej u trzody chlewnej (670). Zapobieganie błonicy (738). Geograficzne rozpowszechnienie dyfterytu w Anglii (769). Stosunek pomiędzy gruźlicą człowieka i gruźlicą bydła rogatego (770). Żydzi w obec gruźlicy (770). Influenza i ospa w Warszawie (832). Mleko i szkarlatyna (833). Śmiertelność z suchot (833).

e) Zdrojowiska i miejscowości klimatyczne.

Abbazia jako stacja klimatyczna (313). Zakład dyjetetyczny w Krynicy (496). Komisja przemysłowa tow. lek. w Krakowie w sprawie zdrojowisk (497). Ciechocinek w r. 1888 (602). Odezwa towarzystwa lek. krak. w sprawie zdrojowisk (605). Zdrojowiska krajowe (701).

f) Zakłady dobroczynne. Kolonje letnie.

Wakacyjne kolonje szkolne w Paryżu (93). Sprawozdanie Rady Miejsk. Dobr. Publ. za r. 1886 (130). Piętnaste sprawozdanie komit. opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie z r. 1887 (131). Sprawozdanie ze szpitala dla dzieci starozakonnych w Warszawie (131). Szpital dla obłąkanych w Tworkach (355). Sprawa zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie (355). Zakłady dla obłąkanych w Galicji (423). Szpitale w Galicji (497). Sprawozdanie ze szpitala dla dzieci starozakonnych w Warszawie (535). Zarząd osad rolnych (564). Szpital św. Ludwika w Krakowie (640). Kolonje letnie (669). Przytulki dla pijaków (669).

g) *Hygiena mieszkań, domów i gmachów. Odzież.*

Pył mieszkań i wydzielanie się zeń kwasu węglowego (313). Wentylacja w gmachach publicznych (388). Ustępy w Warszawie (422). O ubiorach kobiecych (468). Wpływ mieszkań na śmiertelność (499). Trucizna w powietrzu wydechanem (533). Czy mogą mieszkania pośredniczyć przy zarażeniu gruźlicą (534). Kanalizacja domów w Warszawie (563). Sale publiczne w Warszawie (602). Śmiertelność i mieszkania (834). O zajmowaniu domów świeżo zbudowanych (836).

h) *Ogrody i place publiczne. Kąpiele.*

Chińczycy i zimne kąpiele (58). Saski ogród (170).

i) *Hygiena przemysłu.*

Przeciążenie pracą rzemieślników (250). Wanicizm (282). Oświetlanie pracowni (359). Pomoc lekarska w fabrykach Król. Polsk. (386). Statystyka nieszczęśliwych wypadków w fabrykach (602).

k) *Hygiena szkolna.*

Gimnastyka w szkołach francuzkich (424). Przeciążenia umysłowe (466). Stan zdrowia uczącej się młodzieży (533). Pomiary młodzieży szkolnej (564). Wiek studentów w uniwersytetach (565). Wychowanie dziewcząt w 18 wieku (566). Z higieny szkolnej (769). Szkoły Kijowskie (769). Z higieny szkolnej (802).

l) *Hygiena żywienia.*

Wyrób pokarmów konserwowanych w Warszawie (22). O mleku (23). Użycie dwuwęglanu sody do konserwowania mleka (25). Prawo hiszpańskie o alkoholach nieczystych (25). Alkoholicyzm w Austrii (56). Projekt ustawy o fałszowaniu pokarmów w Austrii (57). Fałszowanie mąki (57). Konkurs Akad. umiejętności w Paryżu (60). Wykazanie barwników anilinowych w winie (60). Fałszowanie mąki w Król. Pol. (91). Wartość pożywna buljonu (92). Nowy sposób fałszowania mleka (249). Coleman's Extr. of meat (249). Wykrycie margaryny w maśle (249). Prawo o polowie z ołowiem w Niemczech (250). Działanie kumulacyjne herbaty (251). W kwestji żywienia chorych (280). Wpływ pożywienia na zęby (287). Analizy win warszawskich (354). Otrucie sztuczną wodą selcerską (356). Sacharyna (359). Użycie kwasu salicyl. do konserwowania jaj (360). Hygiena zębów u dzieci (390). Kwas salicylowy w piwie (423). Hygiena kuchni (425). Fałszowanie mleka w Stanach Zje-

dnoczonych (467). Fałszowania herbaty w Rosji (467). Ilość używek zjadanych w rozmaitych państwach (566). Rozwój drobnoustrojów w niektórych pokarmach (640). O soku żołądkowym (641). Mleko w Paryżu (642). Kawa sztuczna (670). Użycie ryby w Rosji (671). Polewa naczyn miedzianych (738). Jadowitość grzybów (739). Fałszerze wina (739). O kefirze (740). Ciepłota pokarmów dla dzieci (801). Fabryka pokarmów konserwowanych (832).

o) *Bakterjologia. Szczepienia ochronne. Dezynfekcja.*

Stacja bakterjologiczna w Charkowie (23). Krowianka w Wiedniu (25). Kwas borny (58). Bakterje w ziarnkach gradu (60). Dezynfekcja książek starych w Szeffildzie (91). Wiek do rewakcynacji (91). Dezynfekcja plwociny suchotników (129). Pora szczepienia ospy (160). Izolacja przy błonicy (169). Odporność względem karbunkułu sztucznie wywołana (214). Chirurgja w szpitalu po chorych na ospę (214). Szczepienia wścieklizny w pracowni D-ra. Bujwida w Warszawie (354). Szczepienia ochronne cholery (354). Szczepienia ochronne karbunkułu (356). Z praktyki szczepienia ospy ochronnej (357). Tkanki gruźlicze (357). Zbawienne wyniki, szczepienia ospy ochronnej (391). Wpływ dymu tytoniowego na bakterje (422). Instytut szczepienia ospy w Kamieńcu (497). Chemiczne szczepienie cholery (501). Sterylizacja powietrza (531). Odporność względem zarazków (566). Zapobieganie gruźlicy (669). Tężec przyranny (701). Instytut Pasteurowski w Konstantynopolu (701). Drobnoustroje chorobotwórcze w jamie ustnej (737). Gabinety chemiczno-bakterjologiczne (770). Sprawa szczepienia ospy w parlamencie niemieckim (770). W kwestji szczepień ochronnych ospy (801). Trwałość jadu dyfterytycznego (833).

p) *Kongresy i towarzystwa higieniczne.*

Zjazd lekarzy we Lwowie (55). Kowieńskie towarzystwo lekarskie (90). Towarzystwo techniczne we Lwowie (91). Stowarzyszenie złotego krzyża. Program zjazdu lek. i przyrod. polsk. we Lwowie w r. 1888 (215). Pożyteczne stowarzyszenie (249). Kongres lekarsko-weterynarski w Paryżu (251). Kongres we Frankfurcie n. M. (314). Z towarzystw sanitarnych (355). Kongres higien. podczas wystawy międzynarodowej w Paryżu (356). Zjazd lekarzy ruskich (424). Wystawa higieniczno-lekarska w Petersburgu (467, 500). Towarzystwo opieki zdrowia w Krakowie (565). Zjazd lekarzy i przyrodn. we Lwowie (601). Towarzystwo lekarzy Galicyjskich.

(602). Kongres hygjen.-demograficzny w Paryżu w r. 1889 (604). Międzynarodowy kongres ratownictwa (604). Kongres lekarski międzynarodowy w r. 1890 (640). Zjazd chirurgów polskich (669). Zjazdy sanitarne w Anglii (703).

r) Rozmaitości.

Z prowincji (22). Wojenno-Sanitarne dzieło o wystawie hyg. warszawskiej (22) Hygiena na wystawie paryskiej projektów na r. 1888 (23). Służba zdrowia na Morawie (24). Urzędowe sprawozdanie francuzkie z wystawy higienicznej (25). Postępy sanitarne w gminie ewangelickiej (55). Muzeum pszczelnicze (55). Urzędowe sprawozdanie sanitarne w Bułgarii (56). Kontrola nad akuszerkami (129). Katedra higieny dla inżynierów w Rzymie (170). Wydawnictwo popularno-hygieniczne (171). Jubileusz Prof. Zdekauera w Petersburgu (215). Prof. Marc. Nencki (215). Giełda produktowa w New-Yorku (282). Czystość w razurach (282). Statki dla wychodźców w Hamburgu (358). Otrucie lulkim w Warszawie (386). Pracownia hygjen. warszawskiego okręgu wojskowego (386). Stosunki lecznicze w Bułgarii

(389). Stacje ratowania tonących (389). Tyrotoksyna (390). Wpływ powietrza kanałowego na zdrowie (466). Jubileusz Pettenkofera (467). Z uniwersytetu w Tomsku (467). Jakie warunki sprzyjają długiemu życiu (498). Hypnotyzm (500). Maszyny do szycia (531). Liczba lekarzy (534). Skład policji warszawskiej (564). Przemysł sanitarny (564). Specyfiki dentystyczne (565). Wycieczka naukowa (565). Szarlataneria lecznicza (565). Sanitarna administracja w Stanach Zjednoczonych (565). Epidemja otrucia ołowiem (604). Polemika w sprawie lekarzy wiejskich (639). Lekarze wołyńscy o felezerach (670). Postępy zdrowotności w Anglii (670). Szkoła higieny w Neapolu (672). O łysieniu (770). Stan zdrowotny Norwegji (779). O oddychaniu (801). Stan sanitarny armii francuzkiej (835). Stan sanitarny armii pruskiej (836). Stan sanitarny dróg żel. austr. (836).

Nekrologja.

Durand-Claye (171). Stanisław Janicki (251). Mamonow, dyrekt. dep. med. 356). Alfred Biesiadecki (537). Dr. Chałubiński (802).

KRAJ na rok 1890-ty.

Istniejące od r. 1882-go pismo polskie „Kraj,” wychodzić będzie w Petersburgu w r. 1890-ym pod tą samą redakcją i w dotychczasowym kierunku. Oprócz **Włodzimierza Spawicza** i redaktora „Kraju” **Erazma Piltza**, stałymi członkami redakcji są: **Ludomir Grenszyński** (sekretarz redakcji i referent prawny „Kraju”), **Tokarzewicz-Hodi** (w dziale literackim), **Leon Połoński** (w dziale polityczno-społecznym) i **Wład. Żukowski** (referent ekonomiczny „Kraju”).

Przegląd literacki

(Dodatek do „Kraju”)

Od dwóch lat wychodzi przy „Kraju,” bez oddzielnej dopłaty, osobny dodatek (16-cie stronice) z charakterem samodzielnego pisma. „Przegląd Literacki,” który stawia sobie to samo zadanie w sferze literackiej, co „Kraj” w dziedzinie polityczno-społecznej: być systematycznym, wiernym i żywym sprawozdawcą ruchu literackiego polskiego.

„Kraj” z „Przeglądem Literackim” wychodzi raz na tydzień, w piątek. Prenumeratorzy prowincjonalni w Królestwie, kraju zachodnim i nadbałtyckim otrzymują go w niedzielę rano. „Kraj” wraz z „Przeglądem Literackim” składa się z 40 stronice.

Przedpłata „Kraju” wraz z „Przeglądem Literackim” wynosi w Petersburgu: rocznie 10, półr. rs. 5, kwart. rs. 2 kop. 50. Na prowincji w Cesarstwie i Królestwie rocznie 12, półr. rs. 6, kwart. rs. 3. Przedpłatę najlepiej wysyłać **bezpośrednio** pod adresem: Petersburg „Kraj”. Warszawscy prenumeratorzy mogą składać przedpłatę w księgarniach: **Lebethnera** i **Wolfa**, **M. Orgelbranda**, **E. Wendego**, **G. Sennewalda**, **K. Prószyńskiego**, **G. Antnerszvera**, **T. Paprockiego**, oraz w **Biurze Ogłoszeń Rajchmana** i **Frendlera**, **Senatorska 26**.

Ogłoszenia do „Kraju,” jako do pisma najbardziej ze wszystkich politycznych pism polskich rozpowszechnionego, przedstawiają interes dla przemysłowców, kupców i t. d. **Cennik ogłoszeń:** 15 kop. od wiersza drobnym drukiem, 30 kop. od wiersza reklamy w rubryce **Doniesień**.

Ogłoszenia do „Kraju” przyjmuje **Biuro Ogłoszeń Rajchmana** i **Frendlera** w **Warszawie**, **Senatorska, 26**. Prenumeratę i ogłoszenia składać i przysyłać należy pod adresem: **Petersburg**, „Kraj,” **Kazańska, 26**.

WYDAWNICTWA DZIEŁ LEKARSKICH
W KRAKOWIE
wyszły następujące dzieła:

- Dr. **St. Smoleński**. Hydroteropja. Kraków 1884. Cena 1 złr. 85 cent.
  - Dr. **A. Obaliński**. Choroby dróg moczowych. Kraków 1886. Cena 1 złr. 80 cent.
  - Dr. **Żuliński**. Higijena szkolna. Kraków 1886. Cena 1 złr. 60 cent.
  - Dr. **Dujardin-Beaumez**. Higijena żywienia (Przekład przez D-ra Dobieszewskiego). Kraków 1888. Cena 2 złr.
  - Dr. **Wiczkowski**. Podręcznik do rozbioru mian. Kraków 1889. Cena 2 złr. 85 cent.
- Nabywać można w księgarniach i w zarządzie Wydawnictwa. (Kraków, ul. św. Krzyża 3).

TYGODNIK p. t.
„ЗЕМСКІЙ ВРАЧЪ”
wychodzić będzie w r. 1890 jak dotychczas od lipca r. 1888 w zeszytach 1—2 arkuszy druku według następującego programu:
1) Sprawy ogólne medycyny „ziemstw” dotyczące, artykuły z dziedziny statystyki i topografii lekarskiej. Medycyna fabryczna. 2) Artykuły oryginalne i przekłady treści higienicznej i profilaktycznej. Kazuistyka. 3) Dodatki popularne tejże treści 4) Sprawozdania. Kronika. Rozmaitości 5) Korespondencja. Sprawozdania ze zjazdów lekarskich. 6) Ogłoszenia. Cena z przesłką 9 rubli rocznie, 4 rub. kop. 50 półrocznie (dla felczerów, felczerek i akuszerok 6 rubli rocznie, a 3 rub. półrocznie). Prenumeratę nadsyłać należy według adresu: „Г. Черниговъ, Евгенію Владиміровичу Святловскому.”

GAZETA LEKARSKA.

pismo tygodniowe poświęcone wszystkim gałęziom umiejętności lekarskiej.

Redaktorem odpowiedzialnym jest **Dr. Gajkiewicz Wł.** (Marszałkowska 125). Wydawcą jest **Kondratowicz St.** (Marszałkowska 119).

Cena Gazety Lekarskiej w Warszawie rocznie rs. 5, półrocznie rs. 2 kop. 50; na prowincji Cesarstwie i za granicą: rocznie rs. 6, półrocznie rs. 3.

MATTONI
NAJCZYSTSZA SZCZAWA

ALKALICZNA

GIESSHÜBLER

Wypróbowana

i znana za najbardziej skuteczną:

w chorobach narządów oddechowych i trawienia,

w podagrze, w katarze żołądka i pęcherza; specjalnie

Dla przygotowawczej i następczej kuracji przy wodach karlsbadzkich.

MATTONI
WYCIĄGI BOROWINOWE
SÓL
BOROWINOWA
LUG BOROWINOWY.

Dogodny środek do przygotowywania

KAPIELI BOROWINOWYCH I ŻELAZISTYCH W DOMU.

Wypróbowany długoletniem doświadczeniem przy: zapaleniu macicy, jajników, otrzewnej, przy biednicy, skrofulach, krzywicy, przy białych upławach, usposobieniu do poronień, przy porażeniach (paralysis i paresis), (przy niedokrwistości, w gościecu, podagrze, newralgji kulszowej i hemoroidach.

MATTONI

WODA GORZKA Z BUDAPESZTU

Wyborny środek przeczyszczający

ROZSEŁANIE wszystkich naturalnych WÓD MINERALNYCH i przetworów źródłanych

HENRYK MATTONI

FRANCENSBAD, — WIEDEN, — KARLSBAD.

MATTONI I WILLE W BUDAPESZCIE.